DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE
MORBORVM SIGNIS
QVAE
A NARIBVS DESVMVNTVR

QVAM
SVMMI NVMINIS AVSPICIIS
ET
GRATIOSI ORDINIS MEDICI INDVLTV
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO
D. ANDREA ELIA BÜCHNERO
SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO PRVSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
FACVLTATIS MEDICAE H. T. DECANO,
IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
ET COMITE PALAT. CAESAREO,
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIME IMPETRANDIS,
D. VII. AVGVSTI, A. S. R. CIↃIↃCCLIV.
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR
CHRISTIANVS GOTTLIEB ROLL
PHILOSOPHIAE MAGISTER
WRATISLAVIA-SILESIVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.

VIRO

PRAENOBILISSIMO, EXPERIENTISSIMO

ET DOCTISSIMO

DOMINO

IOANNI ERNESTO STIEFF

MEDICINAE DOCTORI ET PRACTICO WRATIS-
LAVIENSI CELEBERRIMO,

IMPERIALIS LEOPOLDINO-CAROLINAE ACADEMIAE NATVRAE
CVRIOSORVM COLLEGAE DIGNISSIMO,

FAVTORI SVO HONORATISSIMO,

HANCCE

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM

IN PVBLICVM

PIETATIS, MENTIS OBSTRICTISSIMAE

AC DEBITAE GRATITVDINIS

TESTIMONIVM

CVM VOTO PERPETVAE FELICITATIS

ET PROSPERRIMORVM SEMPER SVCCESSVVM

D. D. D.

M. CHRISTIANVS GOTTLIEB ROLL

WRATISLAVIA-SILESIVS.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MORBORVM SIGNIS,

QVAE

A NARIBVS DESVMVNTVR.

PROOEMIVM.

Tametſi ampliſſima, & ubertate rerum non minus, atque varietate maxime foecunda deprehenditur medicina; ſaepe tamen numero medici iuvenes, ſimulac primos eruditi ipſorum laboris fructus in hominum pervenire manus volunt, magnopere vereri incipiunt,

ne ipſum, quod elucubrandum ſibi proponunt, argumentum leve, pervulgatum atque in aliorum commentariis protritum eſſe videatur. Atque hanc ſeligendae aptae ad diſſerendum materiae ſollicitudinem non excitat modo, verum etiam auget inſignis ille & paene infinitus commentationum medicarum numerus, qui, in ſolemne eruditionis quantaecunque exemplum, ab honores ſummos medicos ambientibus in academiis emittitur quotannis. Equidem minime nego, multa hic deprehendi vulgaria, neque pertractatu ſatis digna, plura aliunde compilata & velut recocta, plurima denique parum rei medicae opportuna atque fructuoſa; ne dicam inutilia prorſus atque inficeta. Neque vero ego ab eadem hac abfui cura, quum in praeſenti mecum ipſe meditarer de eiusmodi argumento, quod nec ad tractandum videretur indignum trituque pervulgatum, nec eſſet omnino in ea medicina, quae ipſo exercetur uſu, frugis expers. Diſpicienti itaque mihi de iſtiusmodi medicinae parte, quae materiam ſufficeret inſtituto meo accommodatiſſimam, ſignorum medicorum doctrina,

ctrina, quam graeco nomine vulgo *Semiologiam* appellant, viſa mihi eſt reliquis partibus longe magis idonea: quandoquidem, ut omnium paene Medicorum querimoniis conſtat, haec ipſa inter ſingulas reliquas diſciplinas medicas minimis tantum elaborata eſt curis, velutque ager aeſtimanda eſt, non quidem indole ſua infoecundus, ſed a priſcis ſolum poſſeſſoribus optime cultus, a recentioribus autem fere neglectus & tantum non deſertus. Enimvero ut ſemioticum Diſſertationi meae inaugurali ſeligerem argumentum, permovit quoque me altera illa utilitatis ratio, quae in exercitio medico a Semiologia generatim inſigniterque poteſt exſpectari. Mea autem porro intereſt, edoceri adhuc lectorem, cur ſingulariter de iis morborum ſignis, quae a *naribus* deſumi poſſunt, diſputatio haec mea ſit animadverſura. Noveram, a ſummo paene omnium, qui fuerunt unquam, Medicorum Semiologo, HIPPOCRATE, inter praecipua atque firma medicae praedictionis fundamenta collocari diligentiſſimeque commendari attentum *faciei* aegrotantium intuitum

tum *a*); noveram porro, alterum illum inter noſtrates Hippocratem, ſi utriusque exquiſitiſſimam morborum ſignorumque ad hos pertinentium notitiam comparatione coniunxeris, nimirum *Georgium Erneſtum* STAHLIVM, peculiari ſcriptione academica *b*) inſignes in Semiotice uſus, ab adſpecto aegrotorum vultu exſpectandos, dediſſe evolutos; noveram denique clariſſimum Lipſienſium Medicum, *Samuelem Theodorum* QVELMALZIVM, paucis abhinc annis eandem hanc ſingularem Semiologiae particulam meritis proſequutum

a) Conferantur e. g. dicta paſſim in *Praenotiòn.* & *Coacis Praenotion.* atque *Aphoriſmis.* Praecipue autem huc ſpectant monita, quae in *Libr. de victu acutorum,* Cap. XLVI. Edition. *van der Linden* p 306. Tom. II. exſtant, ſequentia: *Sunt adſpectus aegrotorum multi: quare animadvertendum eſt Medico, ut ne aliqua manifeſta cauſa ipſum lateat, neque ex his, quae ratiocinatione cognoſcuntur, neque ex his, quae ad numerum parem aut imparem* (dies criticos) *apparere oportet.*

b) Nimirum in *Diſſert. de Facie morborum indice,* quae prodiit Halae 1705. quacum conferri quoque meretur *Chriſtiani* LANGII *Facies Hippocratica levi penicillo adumbrata.* Lipſ. 1651.

tum eſſe laudibus *c*). Atqui exinde de facie, capiendis morborum ſignis generatim apta, certus factus, non infructuoſam quoque exiſtimavi eiusmodi futuram eſſe operam, qua in ſingulas eiusdem partes ſeorſim ſpectatas, ut in ſigna, inquireretur. At vero vix duo nunc praeterlapſi ſunt anni, quum in ipſa hac illuſtri Fridericiana duae iam huius generis prodierunt Diſſertationes, altera de *oculo*, altera vero de *ore*, *ut ſigno*, conſcripta: medium ergo occupabo, quod exponendum reſtat, *naſum*que, tanquam *morborum indicem*, primus, niſi me omnia fallunt, peculiari ſiſtam commentatione. Quae ut in *duas* diſtribueretur *ſectiones*, & natura dicendorum voluit, & ordo; quarum *prior* generalia morborum ſigna, a naribus petenda, tradet, *poſterior* de iis ſignis, quae ſpeciatim ad ſingularia morborum genera pertinent, commentabitur. Adſint conatibus his meis, divini numinis auſpicio ſuſceptis, aequi benevolique lectores!

c) In *Proſopoſcopia medica*, quam Clariſſ. Vir Diſſertatione complexus eſt & in lucem prodire iuſſit Lipſiae, 1748.

CAPVT I.

DE GENERALIBVS MORBORVM SIGNIS, QVAE A NARIBVS DESVMI POSSVNT.

§. I.

Ominoſas *narium* in morbis conditiones, ad commodiorem ſanitatis morborumque notitiam pertinentes, praeſenti Diſſertatione expoſiturus, parum mei intereſſe inſtituti ratus ſum, longo antea definitionum ratiociniorumque ordine demonſtrare, quid in ſcholis medicis appelletur, quotuplexque ſit *ſignum*, partim vero, quo iure, quove merito ipſam illam haud ignobilem faciei partem, *naſum*, inter praecipua quaedam eruendorum ſignorum medicorum referam adiumenta. Tiro enim ſit, oportet, & ne primis quidem doctrinae ſemiologicae elementis imbutus, qui neſciat, in quolibet corporis humani ſtatu deprehendi quasdam mutationes, ſenſibus obſervabiles, ex quibus idem ſtatus, ſive praeſens fuerit, ſive praeteritus futurusve, colligi poteſt. Atqui vero huiusmodi mutationes, ſenſibus deprehenſae, & qualemcunque corporis humani ſtatum ſignificantes, uno nomine *ſigna* dicuntur. Quorum ſingulorum ea eſt indoles, ut, quum ipſa de corporis noſtri qualitercunque conſtituti conditione cum praeſenti, tum praeterita, tum denique futura teſtentur, ſua

quo-

quoque ſponte triplici ſe comprehendi genere patiantur: alio, quod praeſentis ſtatus eſt indicium & exinde graecum barbarumve διαγνοστικȣ̃ ſeu *demonſtrativi* nomen eſt nactum; alio, quod de praeterito corporis habitu exhibet teſtimonium & eâdem, ut prius illud, ratione ἀναμνηστικὸν ſeu *rememorativum* dictum eſt; alio denique, quod futuras in humano corpore mutationes ominatur, graeco plerumque vocabulo προγνοστικὸν appellatum.

§. II.

Verum enim vero quum cuiuslibet generis ſigna ab earum mutationum, quae in corporis humani partibus contingunt, obſervatione dependeant (§. I.); ipſa vero omnium harum mutationum ratio, ut firmiſſimae Phyſiologorum probationes luculenter oſtendunt *d*), in determinato illo atque arcto ſingularum partium conſenſu & coniunctione ſit ſita: ſequitur exinde, ut, quicquid erit ſignorum, quae a vario narium habitu exſpectari poterunt, inprimis ad naſi cum vicinis non ſolum, ſed remotioribus quoque partibus nexum conſenſionemque ſit referendum. Quemadmodum igitur uniuscuiusque Semiologi plurimum intereſt, corporis tam ſani, quam aegroti perfecte calluiſſe ſcientiam, hoc eſt, ſingulas accurate noſſe rationes, quibus omnium, quae humanum componunt corpus, partium vires, a qualicunque earundem ſtructura dependen-

B 2 den-

d) Qua de re per ratiocinia, ut ſolet, diſputantem videſis Clar. *Io. Freder.* SCHREIBERVM, in *Element. medic. phyſic. mathem.* Tom. I. §. 322–354.

dentes, conſentiunt inter ſe diſſentiuntve: ita & nos decet, ut infra diſputandis plus adferatur luminis, pauca quaedam de naſi cum reliquis partibus connexione ex Anatomicorum repetere inſtitutionibus, anteaquam ipſa, quae nares offerunt, morborum ſigna explicemus *e*).

§. III.

Neque vero, dum, quibus rationibus reliquarum partium coniunctione teneatur naſus, exponendum ſuſcipimus (§. II.), univerſam illam atque ſubtilem eiusdem fabricam accurate pleneque expediemus, ne conſtitutae nobis brevitati ipſi officiamus: ſed ea ſaltem, quae adiunctiora ſunt atque propiora cauſis ſignorum, paucis attingemus. Quam obrem quum phyſiologicis edoceamur praeceptis, primarios omnium motuum mutationumque, in corpore humano contingentium, fontes origineſque putandos eſſe ipſos canales ſanguiferos nervosque, una cum vitali vividoque, quem uterque vehit, liquore; ab his vero motibus corporis mutationibusque quum qualiacunque dependeant ſigna medica (§. I. II.): haud obſcure inde patere arbitramur, ad explicatiorem ſignorum medicorum a naſo deſumendorum intelligentiam nihil aeque magis pertinere, quam ipſam exactiorem neruorum

e) Minime autem nobis animus eſt, omnia hic excutere ſigna, quae a vario naſi habitu in ſanis Phyſiognomi derivant, & partim reliquis corporis membris, partim ipſi animo eiusque variis adfectibus, lepida ſaepe ratione conferunt.

rum vaſculorumque ſanguiferorum in narium fabrica diſtributorum evolutionem. Ad quod accedit, haud quaquam ullum aliud in corpore humano conſortii conſenſusque, quo omnes inter ſe conſpirant partes, deprehendi vinculum, quam quod vaſa nervique nectunt. Unde etiam vel hoc nomine *vaſculorum* & *nervorum*, ut dicuntur, *naſalium* conſideratio, quum coniunctionis, quae naſo cum aliis partibus intercedit, rationes oſtendat, haud videri poterit capiendis explicandisque narium ſignis inopportuna *f)*.

§. IV.

Scilicet haud exiguam arteriolarum venarumque, ad univerſam narium ſtructuram abeuntium (§. III.), copiam, a veteribus Anatomicis raro minusque plane commemoratam, ne dicam omnino praeterviſam, recentiorum induſtria magis detectam evolutamque habemus g). Impraeſentiarum autem

f) Auctores tamen ſumus tironibus aliisque rei anatomicae minus gnaris, ut totam, quam varia eſt atque mirifica, narium ſtructuram aliunde repetant expoſitam, quo ipſis de ſignorum infra commemorandorum rationibus ſatis conſtare poſſit. Quem in finem, praeter notiſſimos accuratiores libros anatomicos, ſpeciatim ipſis commendamus *Frider.* BOERNERI *Commentat. de adoranda Dei maieſtate in mirabili narium ſtructura*, Brunſwig. 1747. &, ſi haberi poteſt, *Hugon. van de* POLL, *Diſſert. de partibus, quae in homine olfactui inſerviunt*, Lugd. Bat. 1743.

g) Huc e. g. pertinet Celeb. *Iuſti Godofr.* GÜNZII *Commentatio de arteria maxillari interna*, iis conferenda, quae iam

autem non ea ſolum expediemus vaſcula, quae ad exteriorem illam atque prominentem naſi partem pertingunt, ſed dicemus quoque de iis, quae interiorem narium fabricam, praeſertim *pulpoſam* illam atque *mollem membranam*, alias SCHNEIDERI *pituitariam* vulgo appellatam, numeroſis ramulis perreptant. His enim potiſſimum magna ſignorum, a naſo in morbis indicatorum, infra debebitur declaratio. Atque quod primum ad *arterias* attinet in narium interiora digredientes, merito communis ipſarum ſtirps atque mater arteria carotis erit aeſtimanda. Inde enim producti innumerabiles ſurculi, a paullo evidentioribus ramis, arteriis nimirum maxillari interna, naſalibus tribus, ſuprema nempe, & lateralibus (teſte Illuſtri HALLERO *b*), palatina, ophthalmica, &, in ſinubus ſpeciatim a tunica pituitaria inveſtitis, infraorbitali undique per nares diſperguntur. Datae porro his arteriolis *venae* ſociae, ſed plerumque iis paullo obſcuriores, a magno illo plexu, quem muſculus pterygoideus externus in ſe complectitur, colliguntur, cum ipſius durae matris ſinubus communicant, tandemque externo iugularis venae internae ramo coniunctim excipiuntur.

§. V.

Neque minor *nervorum*, qui nares ſubeunt (§. III.), deprehenditur numerus. Quorum praecipuus,

ante ipſum ab Illuſtri *Alb. de* HALLER diſputata ſunt ad eandem rem in *Not. ad Praelect. Boerhaavian. Tom. IV.* §. CCCCXCIV. not. c).

b) In *primis lineis Phyſiolog.* §. CCCCLIX. p. 240. Ed. primae.

cipuus, cui potiſſimum excitandi perficiendique olfactus negotium videtur demandatum & exinde *olfactorii nervi* nomen ſingulariter inditum eſt, ab intervallo anteriorum cerebri loborum fibra laterali, recta vero a medulla lobi anterioris primo progreditur; hinc vero, in molliſſimos &, paene dixerim, infinitos diviſus ſurculos, media parte pituitariam adit membranam: unde porro intricatis flexubus per cribroſi oſſis foramina in ipſum narium ſeptum pergit, & ultra legentem ipſius veſtigia Anatomicum eludit. Praeter hunc vero difficillimum illud inveſtigatu nervorum par, quod quintum vocant *i*), inſignes quoque ramos in internam narium fabricam emittit. Potiores huius generis rami nervei a ſecundo huius nervi ramo deſcendunt, qui denuo quatuor ſurculis diſtinctus varias nervis naſalibus dat origines. Primus horum ſurculorum nerveorum, quem *ramum Vidianum* appellant, per canalem cognominem progreſſus, quatuor aut quinque ex ſe denuo emittit ramulos, qui partim per foramen ſphaenopalatinum ſuperiorem atque poſteriorem narium cavitatem adeunt, partim ipſum ſeptum novis pertundunt ramulis, partim infra tunicam pituitariam in oſſis cribroſi cellulas ſerpunt, tandemque varie diviſi in anteriori narium deſinunt cavitate.

i) Enodatior autem huius nervi ſtructura nunc quidem eſſe coepit, ex quo Clariſſ. *Io. Frider.* MEKELII exinde prodiit *Diſſertatio de nervo quinti paris*, Götting. 1748. utpote quae eiusdem anaſtomoſes cum nervis ophthalmicis, temporalibus, intercoſtali, duro, &c. accurate deſcriptas eleganti ſſimeque depictas exhibet.

tate. Alter ſecundi rami, a quinto nervorum pari emiſſi, ramus, *palatinus* dictus, e trium ramorum, in quos denuo diſcedit, maximo aliquos etiam nervulos inferiori oſſium cribroſorum parti, ipſique ſepto impertit. A tertio vero ramo nullas nervorum propagines accipiunt nares: contra ea autem a quarto, quem *infraorbitalem* Anatomici vocant, partim membranae pituitariae, maxillarem ſinum inveſtienti, partim ipſi externae muſculoſae narium compagi nervi inferuntur. Tandem quoque primus quinti paris ramus, *ophthalmici Williſiani* nomine notus, peculiari ramulo per foramen orbitale anterius oſſis cribroſi nares adit, & cum *membranam Schneiderianam*, tum ſeptum nervulis inſtruit.

§. VI.

Enimvero hactenus diſputata (§.IV.V.) illud ſibi volunt, ut ne mirum videretur lectoribus, ſi didicerint, naſum graves omnino atque funeſtos in morbis ominari poſſe eventus, & abſconditi atque intricati mali ſaepenumero haud vanum eſſe teſtem indicemque. Quodſi enim perpenderint ſecum, quanto ex canale arterioſo proxime oriatur carotis arteria, omnium vaſculorum ſanguinem ad cor advehentium fons atque origo (§.IV.); quam inſignis porro, immo princeps venae ſubclaviae, ipſius ex cava vena propaginis, ramus ſit iugularis interna, commune nimirum omnium venoſorum canalium a naribus reflexorum receptaculum (§.cit.); quanta denique quinto inprimis nervorum pari, a quo plures ad naſum abire nervos vidimus (§.V.), cum primariis

mariis reliquis corporis humani nervis, temporalibus, ophthalmicis, duro, intercoſtali, &c. *k*) intercedat coniunctio conſenſusque: haec, inquam, ſi perpenderint lectores, minime dubito, ipſis quoque ſingulorum, quos expoſiturus ſum, ſignorum rationes facile perſpectas fore atque explanatas.

§. VII.

Obſervandis igitur naſi in aegro corporis ſtatu indiciis intentum Medicum oportet, primo exquiſite noſſe, qualis generatim in ſanitate narium ſit habitus atque conditio, & quae ipſis accidant mutationes, ſi cum internis reliquarum partium viribus ad ſanitatem conſpiraverint: deinde vero ſtudioſe explorare, quo diſcrimine praecipue atque ſpeciatim cuiusvis ſingularis hominis, ceteroquin ſani, nares, unde omina in morbis captaturus eſt Medicus, a conſueto aliarum narium habitu recedant; ne falſo exiſtimet, mutationes naſi dehinc obſervatas, quae in eiusmodi homine cum reliquarum partium mutationibus omnino ad ſanitatem collineant, neutiquam ſanitati eſſe convenientes. Ad haec denique quum ſingulae, quae in morbis obſervatione cognoſcuntur, mutationes aliquem virium corporis humani eiusque partium, unde productae ſunt, conſenſum conſpirationemque ſupponant, (ut a Pathologis plenius demonſtratur,) cui tantummodo is determinatus deeſt gradus, quo ipſae illae vires ad ſanitatem diriguntur: hinc quoque neceſſaria conſecutione confici videmus, ut unusquisque Medicus,

C de

k) Confer. not. k)

de cognoſcendis narium ſignis ſollicitus, probe antea diſpiciat, quali incongruo minusque ſalutari conſenſu ſingularum in univerſo corpore humano partium vires in quolibet morbo inter ſe conſpirent. Atque ut paucis dicam, Semiologum, e narium varia conditione vaticinaturum, nec Phyſiologia, nec Pathologia decet eſſe deſtitutum; quoniam omnes, quae in his exponuntur doctrinis, mutationes ipſi ſunt fontes ſignorum (§. I. II.).

§. VIII.

Duplici itaque ratione mutationes naſo contingentes poterunt conſiderari. Namque aut *generatim* exinde certus quidam corporis ſtatus & imminentes aliae mutationes colliguntur, ſine reſpectu privatae atque ſingularis corporis cuiusdam conſtitutionis, vel peculiarium quorundam morborum; aut *ſpeciatim* ad ambo haec momenta ſimul attenditur (§. VII.). Oritur hinc, huius rationis intuitu, *duplex* ſignorum medicorum *genus*, nimirum *generalia* alterum, alterum vero *ſpecialia* complectens *ſigna*. Nos etiam, dum narium indicia ſigillatim exponere paramus, hoc priori Capite de *generalibus* breviter diſpiciemus, partim accurate conſignatis celebriorum fideque digniſſimorum Medicorum obſervationibus, partim diligentiſſime ſubductis ab anatomica narium fabrica atque nexu (§. IV. V.) rationibus dicenda ſuperſtructuri.

§. IX.

Univerſum narium ambitum nobis generatim intuentibus expeditior ſignorum erit animadverſio,

ſi

ſi naturalem naſi conditionem ad certa quaedam atque ſingularia reduxerimus momenta, atque ab his demum, ſi ſecus fuerint deprehenſa, opportunas ceperimus iudicationes. Scilicet facillima haec erit diviſio, ſi, quod ipſa natura eſſe voluit, diſcrimen in conſiderando ſequamur naſo, &, quaecunque aut in externa, aut in interna narium parte mutata atque a naturali ordine indoleque regreſſa obſervando deprehendimus, ſeorſim univerſae reliquae corporis conſtitutioni conferamus. At vero *externae parti*, quae alias quoque ſtricte anguſteque ſumta ſignificatione *naſus* appellatur, quinque praecipuae accidere ſolent commutationes, capiendis exinde ſignis idoneae. Namque aut *primo* ad liberam muſculorum naſi actionem turbatam mutatamque, & hinc dependentem voluntarium mobilis narium partis motum impeditum ſpectat Medicus; aut *porro* tota naſi fabricatio videtur perverſa atque immutata; aut *tertio* in ipſo externae naſi ſuperficiei colore, quo cum plerumque & eiusdem diverſus calor coniungitur, mutatio contingit; aut *quarto* inſolitus quidam atque minus naturalis in naſi compage ſua ſponte oritur ſenſus, pruriens potiſſimum, ſed ſaepe quoque numero ſubacrem & obſcurum movens dolorem; aut denique *quinto* ipſis cuiuscunque generis tumoribus exulcerationibusque naſus obſidetur. Quae vero ab *interna* narium *parte* Medico offeruntur ſigna, univerſim ad ſignificantiores mutationes in ipſo narium munere, cuius gratia ipſae fabricatae ſunt, factas referri commode poſſunt. Noverint, oportet, lectores e Phyſiologorum prae-

 ceptis,

ceptis, hoc a natura naribus eſſe datum officii, ut primo per ſpiracula ſua ſpiritum tum libere nullisque retardatum difficultatibus, tum pure nec foetoribus infectum ultro citroque meare patiantur; dein ut olfaciant; tertio ut ab advecto per canales arterioſos (§. IV.) ſanguine peculiarem ſecernant pituitam, eiusdemque moleſtia caput commodiſſime liberent; quarto denique, ut ipſas lacrymas, per ſingularem canalem, cui vulgo *ductus naſalis* nomen impertiunt, adfluentes ſuſcipiant *l)*, cumque proprio muco porro emittant. Atqui ſi haec ſingula muneris narium momenta ſecus fuerint, merito inter ſigna internarum narium medica referuntor. Nos ergo de ſingulis utriusque partis ſeorſim diſpiciemus.

§. X.

Atque primo quidem quod ad *motus voluntarii vitia*, *in externa* mobilique *narium parte* interdum obſervabilia (§. IX.), attinet, quae ex generalium ſunt claſſe (§. VIII.), ſequentia inprimis prae reliquis hoc loco memoratu ſunt digna. Graviſſimum vitioſarum huiusmodi mutationum genus eſt *diſtorſio* perverſioque *naſi*. Namque, ut primum diagnoſeos habeamus rationem, ſingulariter exinde ipſa violenta muſculorum naſalium contractio, quam alias notiori nomine convulſionem ſpasmumque

l) Peculiare hoc narium officium primus, quantum novi, explicate propoſuit *Daniel.* TAUVRY in *Nouvelle anatomie raiſonée*, p. 368. Edit. Ulmenſ. 1694. unde dein recentiores Phyſiologi eiusdem muneris mentionem repetierunt.

que vocant, adeoque liquidi etiam nervoſi vehemens & alterna in eosdem muſculos impulſio evidenter manifeſtatur. Quae quum, docentibus Pathologis *m*), a multis iisque omnino diverſis excitari poſſit cauſſis, ſupra expoſitos narium nervulos (§. V.) vel cominus, vel, totius inter ſe arctiſſime cohaerentis ſyſtematis nervoſi ope, eminus quomodocunque vellicantibus irritantibusque, e. g. impetuoſo ſanguinis ad caput affluxu, vaſorum nervorumque compreſſu, nimia canalium ſanguiferorum inanitate, vulnere, & id genus aliis: facili negotio intellectum iri arbitramur, ſingulas quoque has convulſionum cauſſas a diſtorto perverſoque naſo, tanquam ſigno, quod diximus, rememorativo (§. I.), poſſe indicari. Prognoſeos denique reſpectu generatim haud laetabilia a naſi diſtorſione feruntur omina; ut eſt quodvis convulſionum genus parum felicis praeſagii, niſi quidem ſpecialior morborum indoles aut aliae cauſſae (§. VII.) mitiores eventus polliceantur. De quo poſtea plura, quae huc pertinent, diſſerendi erit locus.

§. XI.

Verum enim vero muſculi naſales interdum in aliud quoddam & priori iſti ſpasmodico (§. X.) fere e contraria parte oppoſitum motus voluntarii vitium (§. IX.), *paralyticum* ſcilicet *adfectum*, devolvuntur: unde nonnihil etiam ſpectat ad ſignorum obſervationem. Duplex autem praeſertim phaenome-

m) Videatur, ſi lubet, Illuſtris *Ger. van* SWIETEN *Comment. in* BOERHAAVE *Aphor.* §. 230. ſq. & §. 710. ſqq.

nomenorum genus inde ortum a Medicis clinicis obſervatum eſt, quod utrumque etiam praecipuam Semiologi animadverſionem meretur. Accidit enim, ut aut aliquos, inprimis ſenes, diſtorti naſi orisque notis ſignatos conſpiciamus, aut interdum in quibusdam morbis narium pinnas ita robore ſuo naturali deiectas videamus, ut ſub reſpiratione a ventilato per nares aëre ſolum varia atque inaequabili ratione mox comprimi atque contrahi, mox vero denuo dilatari ſe patiantur. Quorum phaenomenorum prius illud, diagnoſin concepturo Medico dilucide demonſtrat, alios quidem naſi muſculos influxu liquoris nervoſi aut arterioſi eſſe interclusſos, hoc eſt, eſſe paralyticos; alios vero in hunc infirmitatis conſenſum non coactos, quin potius maiores liberioresque agendi vires eſſe nactos. Poſteriori autem hoc obſervato facile nervorum reſolutio dignoſcitur magis univerſim muſculos naſales aggreſſa: conſtititque frequentioribus accurate attentorum Semiologorum obſervationibus *n*), ſatis levem atque incertam futuri laeti eventus ſpem in morbis gravioribus exinde eſſe concipiendam. Quodſi demum remotiores huiusmodi paralyticarum affectionum origines varias, verbi cauſſa, a praegreſſa apoplexia, epilepſia, convulſione, inflammatione, vulnere, ulcere *o*), &c. ſecundum Pa-tholo-

n) Exempli gratia evolvenda commendamus Clariſſ. *Georg.* DETHARDINGII *Fundamenta Semiologiae medicae*, Aphoriſm. 238. pag. 106. Edit. Hafnienſ. 1740.

o) Subit hoc loco animum noſtrum memoria ſingularis cu-iusdam

thologorum praecepta, ut decet, repetierimus, habebimus profecto, cur his paullo ante expoſitis phaenomenis haud ultimum quoque locum inter anamneſtica ſigna concedamus.

§. XII.

Alterum generalius momentum, ad quod in externa narium parte attendere Medici intereſt, ipſa conſtituit *magna*, quae interdum contingit, *immutatio* in univerſa paene *fabrica naſi* deprehendenda (§. IX.). Explicatius autem dicendum eſt, quale demum mutati naſi genus hoc loco velimus ſignificatum. Fingite vobis, ſi placet, lectores, naſum ſumme extenuatum, compreſſum, in apice maxime acuminatum, ut, quod in proverbio eſt, per acum transmitti poſſit, antica parte parum ad ſuperiora reflexum & inverſum, & conſiderate demum, quantum idem a priſtina perdiderit forma. Sed ducamus porro lineas & adfectam tam ſingularis faciei imaginem perficiamus. Sint ad haec oculi cavi, tempora collapſa, aures frigidae, contractae, imisque ſuis lobis inverſae, cutis circa frontem rigida, contra-

iusdam exempli, quod ipſi animadvertimus, ad illuſtranda ſupra dicta perquam idonei. Puer novennis, cacochymicus, & praecipue diu atrophia vexatus, dextra naſi parte per ſemeſtre fiſtulam, quam Chirurgi dicunt, lacrymalem ſuſtinuerat, large ſatis ichora deſtillantem, & ecce! neſcio quo caſu ſubito omnis hic ſupprimitur fluxus vixque altero die praeterlapſo ſtatim retorſio ſuccedit naſi ad ſiniſtrum latus, apice prorſus obliquum reſpiciente, quae etiamnunc immedicabilis perdurat. Cuius affectus rationes facile ex ſupra diſputatis patebunt.

contracta atque arida, & color denique totius faciei ſubpallidus, aut niger atque lividus, aut etiam plumbeus. Atqui habebimus terribilem illam atque ominoſam *faciem Hippocraticam p*): cui ſi adhuc abſentiam vividi in oculis fulgoris & inſignem a ſudore frigido madorem adiunxeris, neſcimus ſane, noſtro quidem iudicio, unde certiora imminentis mortis praeſagia definiantur. Mitiores autem, immo plerumque ſalutares eventus Medicum augurari oportet, ſi ipſa illa miſerabilis facies nondum oculorum vivacitate & ſubtepido madore fuerit deſtituta. Quanquam enim utraque haec facies ſummae in univerſo corpore debilitatis teſtis eſt atque index: ratione tamen anamneſtici argumenti inter ſe omnino non convenire videntur. Illa enim prior potiſſimum de contagio, veneno, &c. in corpus antea quomodocunque ſuſcepto, aut de ipſa qualiscunque generis tabe, quae ſenſim corpus exhauſit, teſtimonium perhibet: haec vero plerumque ab adfectibus animum graviſſime percellentibus, a protractis nimiis pervigiliis, ab inedia diuturna, a frequentibus & continuis diarrhoeis, &c. vires corporis maxime enervatas, facilius autem ad priſtinum robur revocandas, oſtendunt. Ex his itaque patere ſimul arbitramur, quid univerſim ex perverſa, quam enarravimus, naſi conſtitutione, utpote ad Hippocraticam faciem pertinente, de praeterito praeſentique

p) Quam ipſe optimus Senex deſcripſit in *Praenotion.* Cap. II. pag. 448. Tom. I. Edit. cit. quibuscum opportune conferri poterit *Claud.* GALENVS in *Prognoſt. Hippocrat. Comment.* I. §. 9. 10.

que corporis ſtatu definiri, & de futuro praeſagiri poſſit.

§. XIII.

Venimus nunc ad *colorem naſi* (§. IX.), quem etiam in morbis praetervidere accuratum Semiologum non decet. Qui quoniam a diverſo ſanguinis per minima vaſcula tranſitu variaque ipſius ſanguinei humoris indole dependet, & naturalis partium calor easdem habet origines: opportunum laboris compendium nobis viſum eſt, ſi utriusque ſigna generalia, quae ad nares pertinent, coniunctim traderemus. Duplex autem, uti in quacunque corpoporis parte, ſic in naſo quoque praecipua coloris calorisque a naturali indole deprehenditur aberratio. Partim enim aut *intenſe rubent* partes, aut *pallent*, vel a pallore in *lividum* luridumque *colorem* vergunt; partim vero aut *nimis calent* & paene fervent, aut *frigent*. Videamus ergo, quibus ſignis utrumque genus Semiologum inſtruat. Atque primo quidem diagnoſin expedituri, notamus, naſum, ſi rubuerit, generatim nimiam in corpore ſanguinis abundantiam plenitudinemque, aut auctiorem atque concitatiorem eiusdem ad ſuperiores partes adfluxionem indicare; ſin vero palluerit, aut ipſum livorem luroremque induerit, iuſtae neceſſariaeque ſanguinis copiae defectum, vaſculorum aliquam inanitatem, aut externam ſpaſticam, quam Medici vocant, conſtrictionem, & hinc lentum liquidi ſanguinei per minimos canales progreſſum, aut denique ipſam ſanguinis in his perexilibus vaſculis immobilitatem incipientem, hoc eſt, ut minus latine

D dicitur,

dicitur, ſtagnationem manifeſtare. Eadem phaenomena indicant quoque calor & frigus, hoc palloris, ille ruboris plerumque comes. Saepe vero numero quoque pallidus rubicundusve naſus ἀναμνήσεος vice fungitur, docetque, (ut exemplum addamus,) intuentem Medicum, ſi rubore fuerit perfuſus, proxime praegreſſam turbulentiorem animi commotionem, inprimis iracundiam atque pudorem, aut, ſi a pallore albuerit, horrorem terroremque, & id genus alios adfectus, quos hic ſingulatim enarrare longius foret. Denique ab utroque colore tantum non ſemper mali, quid? quod interdum boni optabilesque praeſagiuntur eventus; quibus ſpeciatim exponendis ſequenti Capite commodior dabitur locus. Supereſt, ut hoc unum adiiciamus, liveſcentem faciei Hippocraticae (§. XII.) naſum, vel ipſo obſervante monenteque HIPPOCRATE *q*), brevi interituri & iam paene ſemimortui hominis eſſe omen.

§. XIV.

Enimvero *prurienti* quoque, quin etiam nonnunquam obſcure aut *ſubacriter dolenti* ſuum in offerendis ſignis ſtatuendum eſt pretium. Ad diagnoſin quidem, quae adferamus, ſequentia praeſertim pertinere videntur. Eiusmodi enim ſubacri pruritu, qui ad frequentiorem allicit fricatum, quum manifeſto nervulorum naſalium (§. V.) qualiscunque irritatio demonſtretur: neceſſario exinde ſequitur, ut eiusmodi pruriens naſus aut accumulatum prementemque nervos in contiguis vaſculis (§. IV.) ſangui-

q) In *Coacis Praenotion.* p. 540. Tom. I. Edit. citat.

ſanguinem, aut adfluentem acrem humorem, mucum praecipue a tunicae pituitariae cryptis copioſius advectum, aut denique quaslibet alias cauſſas, remotiores quosdam nervos adficientes, naſalesque ſimul in ſenſus conſortium trahentes, vera diagnoſi declaret. Quae ſingulae rationes quum denuo a plurimis iisque omnino diverſis cauſſis originem trahant, quibus cognoſcendis prurientes nares loco ſignorum anamneſticorum eſſe poſſunt: earundem commemorationem, utpote magis ſpecialem, in alterum Caput, ubi magis idoneam de his diſpiciendi occaſionem nanciſcemur *r*), conſulto remittemus. At eorum explicatione, quae ex huiusmodi pruritu generatim praedicuntur, hoc loco lectorum ſpem non fruſtrabimur. Cuius momenti reſpectu, inſtar graviſſimae praedictionis memorabile illud exiſtimamus effatum Arabis Medici, ſua aetate celeberrimi, nec dum patrum noſtrorum memoria ſuo honore deiecti, AVICENNAE, ita haud temere praeſagientis *s*): *Si aeger ſine manifeſta cauſſa aſſidue digitum ad nares admoveat, mundandi, mungendi vel fricandi gratia, malum ominatur.* Attamen in ſingularibus quibusdam exemplis aliqua haec circumſcriptione eſſe definienda iudicamus: ut ex iis, quae

 poſtea

r) E. g. ubi de haemorrhagia narium, febribus acutis atque inflammatoriis, cephalalgiis, affectibus catarrhalibus, deliriis maniacis, vermibus, &c. agemus.

s) *Libr. IV. Fen. II. Tract. I. Cap. XXXV.* cui adiungantur, ſi vacat, *Io. Conradi* BARCHVSEN *Collecta medicinae practicae generalis*, Cap. IX. §. 6. p. 363. Edit. Amſtelod. 1715.

poſtea *t*) paſſim diſputabimus, porro luculentiſſime conſtabit.

§. XV.

Poſtremo denique nec praetervidendi ſunt ab attento Semiologo *tumores*, *ulceroſae*-puſtuloſaeque *foeditates*, aliaque effloreſcentiarum genera, a quibus ſingulis ſaepius externo naſo haud mediocris affertur deformitas. Prurientem haec mala ſaepius ſequuntur naſi adflictionem (§. XIV.); unde hoc nomine tum illius, tum aliarum eandem producentium cauſſarum (§. citat.), iure ſuo meritoque anamneſtica dici poſſunt ſigna. At vero quum generatim ſanguis inaequali motu ad certa loca delapſus, tarde progrediens atque in immobilitatem proclivis (§. XIII.), impurus cacochymicusque, porro conſtrictiones compreſſionesque vaſculorum, aliaeque remotiores cauſſae, unde haec modo dictae originem trahunt *u*), e. g. aëris iniuriae, perverſum vivendi genus, vehementiores animi commotiones, febres, &c. ſaepius huiuscemodi tumores, maculas, puſtulas, atque ulcuſcula producant: non dubitamus, facile hinc intellectum iri, quid anamneſtici, quidve diagnoſtici ſubſit ſigni, ſi naſus intumeſcat, aut exulceretur. Quid vero portendant haec narium mala, melius infra ad ſingularium morborum animadverſionem diſputabitur. Verum tamen facere non poſſumus, quin ſingulare quoddam & paene incredibile Arabum quorundam adiiciamus praeſa-

t) Conferantur e. g. adfectus not. q) commemorati.

u) Quarum explicationem ſuppeditant Pathologiae generalis inſtitutiones.

praeſagium *x*), quod verum ſit, an falſum? nos quidem non definiemus. Hi nimirum libere adfirmare auſi ſunt, quemvis hominem, cui puſtula, lentis magnitudinem aequans, & nigricante aut ſubviridi colore infecta, ſubito in naſi ſuperficie ſuborta fuerit, intra anni ſpatium e vita exceſſurum; contra ea illum, cui in apice naſi nigricans eiusmodi & inſigniter dolens puſtula effloruetit, neque ad hunc vitae terminum perventurum, ſed circiter unius aut duorum menſium intervallo mortem eſſe oppeticurum.

§. XVI.

Expoſitis nunc exterioris naſi ſignis generalioribus (§. X–XV.), progrediendum eſt ad ea, quae ab *internarum narium mutata indole* perverſaque ipſarum officii ratione deſumuntur (§. IX.). Atque primum quidem huius ſemiologicae animadverſionis momentum in eo conſiſtit, ut, quam libere & quam pure anima alterno itu redituque narium vias permeet, a Medico capiendorum ſignorum curio-

x) Bona lectorum venia hoc loco excitatum iri, ſperamus, obſcura aliquot & hodie paene inaudita Arabum Medicorum nomina, quorum, ſi obſervata in plenis morborum hiſtoriis conſcribendis diligentia & variae multiplicisque experientiae laus ſpectaretur, non profecto obliterata eſſet memoria. Sunt autem ſupra memorati praeſagii auctores HALY *Theoric.* Libr. X. Cap. X. RHASIS *Continent.* Libr. V. Aphor. 3. & 12. & ALSAHARAVIVS, quem & ALBVCASIN nominant, *Method. medend.* Tract. VI. Cap. XIX. quibuscum conſentit quoque celebris quidam Medicus Salernitanus, CONSTANTINVS, *Afer*, in *Locor. commun. medicor.* Libr. X. Cap. X.

ſo, attente obſervetur (§. cit.). In duplici ergo negotio Medici, ad ſpirantes aërem nares animadvertentis, cura verſetur, neceſſe eſt: cum ut expedita facilisque aëris transeuntis ſit via, tum ut purus ſit ſpiritus nulloque foetore contaminatus. Aëris libero itineri per nares quid officiat, quidve exinde intelligat Semiologus, ut opuſculi huius brevitati proſpiciamus, reiiciemus tantiſper ad ea, quae paſſim infra, ſtrictim autem de adfectibus catarrhalibus diſputabuntur. Foetorum autem, qui ſpiritu e naribus efferuntur, hoc potiſſimum loco evolvenda ſunt ſigna. De diagnoſi itaque primo ſolliciti, generatim notari volumus, foetentem eiusmodi animam ſaepe muci in cryptis narium diu morati atque corrupti, ſaepius vero internorum peſſimi moris ulcerum, tum narium interiora, tum remotiorum viſcerum compagem obſidentium, eſſe indicem. Neque tamen negari poteſt, purum ceteroquin atque intaminatum ſpiritum aliis adhuc depravari poſſe modis, iis nimirum, unde & os ſaepius peſſime olere ſentimus: quas, quoniam alibi plene luculenterque expoſita novimus *y*), ſupervacaneo labore hic non recoquemus. Anamneſticorum autem ſignorum evolutio prius nec certa erit, nec ſatis explanata, quam conſtiterit Medico ex collatis qualibuscunque reliquarum partium ſignis, unde verae ſordidi odoris origines deducantur. Namque tum demum, cognitis, qui animam contaminant, malis, eorundem quoque praegreſſas cauſſas e foe-

y) In *Illuſtris* PRAESIDIS *Diſſertat. de Ore, ut ſigno,* §. XIII. Halae, 1752.

e foetulenti ſpiritus perceptione Semiologus, pathologicis inprimis praeceptis ſolide, ut par eſt, eruditus, facillime coniiciendo adſequetur. Denique quid argumenti ad divinandum in morbis narium ſpirantium foeditas praebeat, partim ex dictis patet, partim in ſingularibus oſtenditur exemplis.

§. XVII.

Venitur nunc ad *alterum phaenomenon*, quod deſumendis ex *interioribus naribus* indiciis apprime convenit, *olfactus* nimirum, huius organi ope exercendi, qualemcunque *a naturali vi atque indole ſeceſſionem* (§. IX.). Unde nemo facile legitime naturaeque convenienter aliquid coniecerit, niſi peritiſſimus fuerit modi, quo omnis perficitur odoratus. Huius autem intelligentia ſufficienter inſtructus Medicus plurima deprehendet animadverſione digna, quae ipſi cum in praeteritis ἀναμνήσεος, tum in praeſentibus diiudicationum, tum in futuris praedictionum ſint fundamenta. *Triplici* autem huius ſenſus *vitio* z), quaecunque hinc petuntur, omnia debentur ſigna. Primo enim aut *prorſus abolita* eſt odorandi facultas; quae tunc praeſentem motum nervoſi fluidi in olfactorio nervo (§. V.) &, ut veriſimile eſt, reliquis quoque nerveis propaginibus, ad membranam SCHNEIDERI pituitariam abeuntibus (§. cit.), prorſus ſufflaminatum manifeſtat. A quo vitio porro gradu tantum differt valde *imminuta* olfa-

z) Legi horum gratia merentur *Io. Anton. van der* LINDEN *Meletemata medicinae Hippocraticae*, Sect. III. §. V. & Excellent. *Io.* IVNCKERI *Conſpect. Patholog.* p. 549.

olfaciendi potentia, ſcilicet ſuperſtitis exiguae adhuc nervoſi liquidi in olfactoriis nervulis mobilitatis teſtis. Quod utrumque vitium, ſi pathologos conſulamus, quum ex iisdem paene cauſſis oriatur, quas ſupra (§. XV.) tumoribus puſtulisque narium adiudicavimus: ſequatur etiam, neceſſe eſt, ut eadem hac utraque vitiata odoratus indole, tanquam ſigno anamneſtico, remotiores illae cauſſae declarentur. Prognoſeos tandem reſpectu quemadmodum cuiusvis ſenſus corruptio ſemper ominoſa eſſe ſolet: ita quoque odorandi vis deleta aut ſaltem maxime imminuta, praeſertim in gravioribus morbis, niſi quidem quidpiam catarrhorum ſubfuerit, mortem brevi imminentem aegroto minatur. Mitius autem de ſubito perdito olfactu, abſente catarrhali colluvie, iudicat RHASES *a*), ſerioque adfirmat, hoc malo adfectum breviſſimo tempore poſt febre correptum iri. Tandem tertii quoque vitii, quod *errorem odoratus* dicere mallemus, hoc loco habenda eſt ratio. Accidit nimirum, ut aegrotantes interdum aut longe alium ſentiant odorem, ac praeſentes res odoriferae de ſe vere ſpargunt, aut varia odorari ſibi videantur, nulla licet re, quae odora ſit, praeſente. Atqui hinc, ſi in diagnoſi ſtatuenda verſamur, certiores eſſe iubemur aut de ipſa intrinſecus haerente cauſſa, foetorem exſpirante, & ſub aëris exitu ipſius aegroti olfacientes nervulos adficiente (§. XVI.), aut de nimium intenſis atque promtiſſime irritandis nervis, qui ad leniſſimum blan-

a) Libr. V. *citati Operis*, Aphorism. XIII. & *Io. Conr.* BARCHYSEN *Libr. cit.* Cap. VI. §. 12. Edit. cit.

blandiſſimumque alius rei odoriferae contactum vehementius, quam par eſt, commoventur, & hac ratione odorem excitant, ab ipſa re odoratui ſubmiſſa longe alienum. Atque hoc etiam fuit cauſſae, cur ob dictas graves huius vitii origines nonnulli Medicorum idem funeſtis adnumeraverint praeſagiis *b*).

§. XVIII.

Quae reliqua nobis de generalibus narium internarum ſignis dicendorum pars ſupereſſet, altero Capite opportunius expedietur. Scilicet, dum de ſeroſis capitis ad nares defluxionibus ſpeciatim inſtituetur ſermo, ipſa rei natura a nobis exactura videtur, ut omnia inveſtigemus ſignorum genera, quae tam ad pituitae in naribus ſecretionem quomodocunque ſe habentem (§. IX.), quam lacrymati ſeri in nares influxum, communemque utriusque humoris exterſum atque expulſionem (§. citat.) pertinebunt. Proinde, propoſito nunc quaſi univerſo omnium indiciorum, a naribus deductorum, genere (§. IX–XVII.), ne ſoli huic commentationis noſtrae Capiti quicquid eſt harum paginarum deſtinaſſe videamur, ſtatim ſingularia quaedam morborum genera recenſebimus, commodiſſimasque ipſis ex narium qualicunque conditione ſtatuemus diiu-

b) Ita ſaltem eſt apud AVICENNAM, ſemel iam in teſtimonium a nobis vocatum: *Si aegrotus in morbo quodam, praeſertim acuto, rerum non praeſentium odorem percipit, e. g. piſcis, butyri, coeni turbati,&c. lethale eſt omen;* vid. *Eiusdem Lib. citat.* Libr. III. Fen. V. Tract. I. Cap. V. & Tract. II. Cap. I. & Libr. IV. Fen. II. Tract. I. Cap. XXXV.

dicationes, celeberrimorum Medicorum obſervationibus & experimentis, ad ipſos aegrotantium lectos factis inſtitutisque, luculentiſſime confirmatas.

Capvt II.

DE PRAECIPVORVM QVORVNDAM MORBORVM SIGNIS, A NARIBVS COMMODE DEDVCENDIS.

§. XIX.

Ergo ſpeciatim in particularibus quibusdam morbis ſigna narium potiora explicaturos nos oportet monere antea huius Semiologiae curioſos, ne, quaecunque aut iudicabimus in praeſenti, aut praedicemus, aliter, ac volumus, intelligant, abſolutique eſſe eventus exiſtiment; niſi quidem tum aliarum quoque partium ſigna his contulerint, tum vero ante omnia ſpecialium quorundam momentorum, in quovis homine ſpeciatim, immo fere unice, obviorum, quorum magna in mutandis ſignis medicis vis eſt atque efficacitas, notitiam accurata acquiſiverit animadverſione. Atqui de hoc, ut de plerisque, iam recte admonuit Medicos incomparabilis vir, *Hermannus* BOERHAAVE, *qui omnia*, dicens c), *quae aegro accidunt*, *obſervando cognita*, *ad amuſſim ponderat ſeorſim ſingula*, *comparat deinde inter ſe univerſa*, *confert iis*, *quae in ſanitate contingunt*, *hincque tandem ſeveritate ratiocinii ſubacti adſurgit in intellectum*

c) In *Aphoriſm. de cognoſcend. & curand. morbis*, §. 13. Prolegom. p. 14. Edit. *van* SWIETEN.

ctum cauſſae proximae, (adeoque & ſignorum, quibus ipſa declaratur,) *& auxiliorum ei tollendae aptorum, verum Medici nomen meretur.* Quodſi enim ad ſignorum generalem intelligentiam recte acquirendam ſingula eiusmodi momenta pertinent, ut vere pertinent (§. VII.): quanto magis putabimus horum obſervationem in ſingularibus exemplis profuturam. Hoc autem nomine Medici attentionem & conſiderationem merentur inprimis ſingulorum hominum, in quibus ad narium ſigna attenditur, aetas, temperamenta *d*), ſexus, vitae genus, conſuetudo, & cetera; porro quoque tempeſtatum rationes, morborum conſtitutiones univerſales, & quae ſunt alia; de quibus omnibus Medico exquiſite conſtare poteſt, anteaquam ad ſigna undecumque ſtatuenda in morbis accedat.

§. XX.

Haec (§. XIX.) itaque perfecte edocto Medico, in artis ſuae exercitio verſanti, ſequentia narium in ſingularibus corporis humani adfectibus ſigna haud vani erunt interpretes plurimorum memorabilium mutationum, ad quas & diiudicationes, & ἀναμνήσιες, & praeſagia legitime ſunt definienda. Ibimus autem per partes, & primariorum adfectuum ſigna, quorum index naſus eſt, carptim perſequemur. Primam omnium morborum commemorationem iure ſuo merentur *febres*, quod & ampliſſimum maxi-

E 2 mum-

d) Quae quomodo reliquis momentis in Semiologia conferri debeant, plenius demonſtratum eſt in *Illuſtris* PRAESIDIS *Diſſert. de Temperamentorum ratione in Semiologicis habenda.* Halae, 1752.

mumque eſt genus, &, vel ipſo teſtante accuratiſſimo ſignorum medicorum doctore, HIPPOCRATE *e*), inſignem habent phaenomenorum numerum, quae a naribus pulchre atque diſtincte denunciantur. Scilicet in *intermittente febre* pallens aut lividus naſi color, praecipue in apice obſervabilis (§. XIII.), terroris frigorisque acceſſum demonſtrat: contra ea vero puſtulae, ad narium extremas pinnas exortae (§. XV.), decretoriam, quam vocant, morbi manifeſtant ſolutionem. At longe maioris momenti in *acutis febribus* ſingulis narium eſt adſpectus. In his enim naſi rubor aut pruritus (§. XIII. XIV.), niſi criticam ſanguinis aut ſeroſi muci fluxionem praedixerit, ſaepe, notante FIENO *f)*, triſte acceſſuri delirii fuit omen. Licet vero ſanguini erupturo via fuerit aperta: ille tamen minus laetos eventus praeſagire aeſtimabitur, ſi nimis modeſte parceque ſtillaverit. Huc enim valent illa HIPPOCRATIS: *In aegrotis unum eſt & hoc ex omnibus ſignis pravis, pauca excerni.* E contraria parte larga narium haemorrhagia, praecipue primis febrium harum diebus, plurimis attuliſſe ſalutem viſa eſt. Quam maxime vero in febribus continuis ſperanda ſalus eſt, ſi aegrotantes, quibus vox defecit aut oculi continuo conniverunt, a largiori ſanguinis e naribus fluxu & coniuncto interdum vomitu ad ſe redeunt loquendique recuperant facultatem g).

§. XXI.

e) *Praediction.* Libr. II. Cap. V. p. 491. Tom. I.

f) In *Semeiotice, ſeu de ſignis medicis tractatu*, p. 103. Lugduni, 1664. in 4to.

g) Niſi ſumma temporis anguſtia circumſcriberemur, addidiſſemus

§. XXI.

Subiungamus his ſtatim *catarrhales adfectus*, utpote plerumque febri, cum benigni, tum maligni moris, coniunctos. Supra (§. IX.) iam vidimus, inter alia officia hoc etiam muneris eſſe datum naribus, ut mucum, in tunica pituitaria a ſanguine ſeparatum, & ab adfluentibus lacrymis dilutum, ſuſcipiant, quo commode emungi poſſit. Duplici itaque modo vitiatum deprehendetur hoc negotium, altero, ſi parcior, altero vero, ſi auctior largiorque ſucceſſerit ſecretio haec ſeroſa. Haec quidem largior, generatim conſiderata, auctioris pleniorisque humorum ad caput affluxus teſtis eſt, ideoque, huius momenti reſpectu, plerumque praegreſſae cephalalgiae, vertiginis, otalgiae, ophthalmiae, odontalgiae, gravedinis, & aliarum huiusmodi adfectionum congeſtoriarum, ut Medici loquuntur, anamneſticum eſt ſignum, &, ſimulac mucum dilutiorem nares emittere incipiunt, ſimul eadem incommoda ſolutum iri pollicetur. Neque in febribus catarrhalibus benignis extimeſcenda, quin potius ſalutaris atque decretoria putanda eſt haec largior excretio: in malignis autem, ſi contigerit, AVICENNA obſervante *b*), perniciem, noſtro vero iudicio dubiam ſaltem portendit ſalutem. In genere autem ſtatuendum eſt, magno corporis beneficio abundantes huiusmodi aut acres humores naribus expurgari, alioquin incongrua & inſalubri metaſtaſi ad nobilio-

 res

ſemus adhuc longe plura narium indicia, bona aeque, ac mala, quae in hoc febrium genere obſervatorum accurata attentione evoluta ſunt. Commendamus autem hanc in rem legendos aureos HIPPOCRATIS libellos ſemiologicos, *Praenotiones*, *Praedictiones*, *Coacas praenotiones*, *Iudicationes*, *Aphoriſmos*, &c.

b) *Libr. cit.* Fen. II. Libr. IV. Tract. I. Cap. XXXV.

res partes facile transfluxuros. Diffiteri tamen non poſſumus, nos, ipſa frequentiori noſtra obſervatione convictos, prorſus adſentire in ſignorum doctrina eruditiſſimo HIPPOCRATI *i*), omnes, a natura humidioribus magisque pituitoſis naribus praeditos, infirmioris eſſe valetudinis iudicanti. Denique ſi copioſior e naribus effluens mucus foetens ſimul fuerit atque ſanioſus, de latente ozaena dubitare Medicum non oportet.

§. XXII.

At vero alia omnino *parcioris*, immo plane *ſuppreſſae muci in nares deſtillationis* eſt iudicatio (§.XXI.). Tametſi enim & haec humores copioſe ad caput congeſtos, tanquam originis ſuae cauſſam, deſignat, adeoque de iisdem, etiam aut praegreſſis, aut praeſentibus adfectionibus Medicum erudit, quarum ἀνάμνησιν facilis atque expedita dabat defluxio (§. cit.): illaetabiliora tamen edit omina, ea ſcilicet, quae a conſtipatis congeſtisque humoribus exſpectari poſſunt. Hinc invitae illae lacrymae, hinc viſus hebetatio, oculorumque rubor & lippitudo, hinc aurium, dentium, immo univerſi capitis dolores, hinc, facta translatione, parotidum tumores, branchi atque raucedines, hinc anginae gravesque tuſſes, hinc aſthmata ſuffocantesque catarrhi, hinc in iunioribus phthiſes, in ſenioribus apoplexiae paralyſesque, hinc benignarum febrium catarrhalium immutatio in acutas inflammatoriasque, & quid non? Sed nec hoc ſatis ominum eſt. Haud vanus auctor, *Cous*

i) *Aphoriſm.* Sect.VI. Aphor. 2. & *Popular.* Libr. VI. Sect.VI. de cuius Hippocratici effati veritate illud teſtatur exemplum, quod proprio de corpore deſumſit expoſuitque doctiſſ. Dn. *Petr. Immanuel* HARTMANN, in *Diſſert. de Sudore unius lateris*, §. XIX.

Cous noſter, exinde mente emotos vidit *k*). Narium polypi, ulcerationesque, quas ozaenas vocant, lacrymales fiſtulae, ſi ex originibus ſuis eruantur, ab huiusmodi quoque ſuppreſſa pituitae naſalis excretione praedici poſſunt. Laeta autem omina eſſe iubet GALENVS *l*), ſi in hoc adfectu aeger invitus lacrymas fuderit, aut manum naribus velut ſcalpturus admoverit, aut oculos velut a ſplendore offenſos ſenſerit: quum exinde aut ſanguis ſtatim erupturus, aut ipſe mucus denuo effluxurus, adeoque omnium, quae commemoravimus, malorum ſolutiones, ſi ſatis tempeſtive factae fuerint, praeſagiantur.

§. XXIII.

Quae nunc ſuperſunt, nonnullorum morborum ſigna, paucis attingemus. Nares, quae ſpiritum mucumve emittere debebant, interdum hauſto potu manare animadvertuntur: quod phaenomenon, ſi anginae ſupervenerit, funeſtum, alias autem oſſium palatinorum a venereo plerumque veneno perroſorum teſtimonium exiſtimandum eſt. Prurientem naſum, ſine catarrhali irritatione, vermium eſſe proditorem, ne quidem tirunculus medicinae neſcit. Denique & vetus illud proverbium: *Qui pallet, aut amat, aut ſtudet, aut aegrotat*, naſum quoque tangit; qui omnino in puellis viduisque male menſtruatis, cachexia chloroſique laborantibus, neque Veneri inimicis, aut viris hypochondriacis, ſaepe lucubrantibus, amore ſuccenſis, &c. niſi quidem ingrato guttae roſaceae colore, ut haud raro fit, tinctus fuerit, pallidus plerumque & frigidulus deprehendi ſolet. Tandem ſingularis eſt obſeruationis, ſi Hippocra-

k) Conf. *Coac. Pronotion.* Cap. II. p. 538. Tom. I. Edit. cit.

l) In *Libr. de arte curativa ad Glaucon.* Libr. I. Cap. XIV.

pocratica ſpectetur auctoritas *m*), inter indicia foetus in utero paullo ante partum mortui referendum quoque eſſe pallorem ſummi naſi in muliere gravida. Eiusdem vero perſpicaciſſimi ceteroquin viri iudicium *n*) de rubore narium, tanquam liquidae fuſaeque alvi ſignificatione, noſtrum equidem non fecerimus, de conſtanti eiusdem veritate merito dubitantes. Hoc autem, nuperrima obſervatione *o*) ipſi edocti, novimus, naſum in maniacis, dum ſibi animo paullulum conſtant, ſubito intenſe rubeſcentem, maxime imminentis furoris eſſe praenuntium. Atque hic dicendorum finis eſto. Fatemur equidem plurima ad haec ſigna a reſpirationis phaenomenis in naſo obſervabilibus, a ſanguinis e naribus effluxione, &c. depromi potuiſſe: ſed quum integri commentarii iuſtaeque magnitudinis volumina conſcribenda fuiſſent, ſi, praeter generatim a nobis priori Capite dicta, ſingularem de his inſtituiſſemus ſermonem, maluimus Diſſertationis limitibus nos continere, hancque laboris noſtri particulam aliis relinquere abſolvendam.

m) Videatur HIPPOCRATES in *Libr. de Superfoetatione*, Cap. VIII. pag. 650. Tom. II. Edit. cit.

n) Idem in *Coac. Praenot.* Cap. II. p. 541. Tom. I. Edit. cit.

o) Paucis enim abhinc diebus aliquoties inviſi feminam circiter viginti annorum, facie ceteroquin eximia, & ob candoris ſuavitatem commendabili, ſubito a mania correptam & in publicam, quae furioſis apta eſt, cuſtodiam (*Tollhaus*) coniectam: quae, dum levius deliraret magisque ſanae mentis videretur, candida, quam a natura habebat, erat facie; ſimulac vero internis furoris accedentis motibus exagitaretur, primo in univerſa naſi ſuperficie, dein paullo poſt & reliqua facie, intenſo rubore velut ſuffuſa conſpiciebatur.